

16世纪末17世纪初土默特哈探把都儿在西藏的活动

哈斯朝鲁

(中央民族大学蒙古语言文学系, 北京 100081)

摘要 哈探把都儿, 蒙古土默特部人士, 黄金家族成员, 是明代西海蒙古重要首领之一。16世纪末至17世纪初, 他称霸西藏北部广大地区长达十几年, 曾与藏巴汗大军对峙, 后由噶玛噶举派红帽系活佛从中调停。他还迎请噶玛噶举派第九世活佛旺秋多吉和该派红帽系六世活佛却吉旺秋到其领地, 并且与达隆噶举派保持密切关系。哈探把都儿在西藏的军事和宗教活动, 客观上促进了蒙藏两个民族的交流。

关键词 土默特; 哈探把都儿; 噶举派; 蒙藏关系

(中图分类号) K23 (文献标识码) A (文章编号) 1005-8575 (2019) 04-0118-10

16世纪初, 蒙古右翼部落以各种原由陆续入驻青海, 征服当地藏族部落, 开辟新的牧场, 青海已成为又一个蒙古人驻牧地区, 这些蒙古人史称“西海蒙古”。然而, 西海蒙古人并没有局限在青海地区, 有些部落继续向康区和西藏地区扩张, 与藏族不同部落、不同教派接触, 在西藏地方进行了一系列活动。有关明代西海蒙古的活动, 国内学者已有较多研究, 扎奇斯钦的《蒙古与西藏历史关系之研究》^[1], 王辅仁、陈庆英的《蒙藏关系史略》^[2], 陈庆英的《蒙藏关系大系·政治卷》^[3], 东嘎·洛桑赤列的《论西藏政教合一制度》^[4], 乔吉的《蒙古佛教史(北元时期)》^[5], 王森的《西藏佛教发展史略》^[6], 克珠群佩的《西藏佛教史》^[7], 崔永红等主编的《青海通史》^[8], 熊文彬、陈楠主编的《西藏通史·明代卷》^[9]和李文君的《明代西海蒙古史研究》^[10]等均有不同程度的研究。国外学者亦有一定研究, 如意大利学者杜齐的《西藏画卷》(第

一卷)^[11]、美国学者艾略特·史伯岭的《十六世纪末十七世纪初有关直贡—蒙古关系文献的备注》^[12]和《明代汉藏边界感知与想象的藏传佛教》^[13]、德国学者萨迦斯特的《蒙古佛教史》^[14]等专著和论文也有所涉及。其中, 李文君的《明代西海蒙古史研究》, 在前人研究的基础上, 比较充分地应用蒙汉文史料和已翻译成汉文的藏文史料, 对明代西海蒙古进行了系统研究, 可以说是迄今为止对明代西海蒙古进行研究的最主要著作。

土默特哈探把都儿是16-17世纪蒙藏关系史上的一位重要人物。对于哈探把都儿的事迹, 蒙、汉文史料记录甚少, 而藏文史料则相对较多。除了史伯岭的《十六世纪末十七世纪初有关直贡—蒙古关系文献的备注》有所提及之外, 上述著作和论文均未提及此人, 可以说哈探把都儿的事迹迄今在学界鲜为人知。下面笔者主要依据藏文文献, 对16世纪末17世纪初哈探把都儿在西藏的活动进行论述。

(收稿日期) 2018-05-19

(作者简介) 哈斯朝鲁(1980-), 男(蒙古族), 中央民族大学蒙古语言文学系讲师。主要研究方向为蒙藏文化关系。

(基金项目) 本文系国家社科基金项目“16—17世纪蒙藏关系藏文文献整理与研究”(项目编号: 18BMZ015)的阶段性成果。

根据《回鹘史》的这段记载，我们可以推知哈探把都儿在 1592 年或稍早的某一年进入今西藏那曲地区，攻打并破坏过藏传佛教拔绒噶举派寺院。接下来《回鹘史》对哈探把都儿的军事活动有较多记载。

阳木马年，我要去修缮直贡和索曲卡的要地，（但）第巴本卡尔巴没有许可。诚如授记所云“在直贡曲沃骷髅般的地方，如若兴建吉祥四门塔，久防北方九部蒙古军。”（我）派遣法尊伦珠丁巴把呈文同《回鹘军队二十五种》献给直贡晓仲。（他）十分高兴，答应建造佛塔，但未履行。我也生病未能实施大型的御敌术。在杂日岩洞修习印封阎罗王口仪轨时，由于轮子上撒了污垢，除了恶兆，没有出现明显的恩德。欲实施大型回鹘蒙古仪轨，（但）从那时至今年羊年夏天结束，（我）需要给活佛图赛仁波切和洛巴京俄师徒讲授诸多教法，没能举行“回鹘蒙古”仪轨。（因此），那时即便蒙古地方发生内讧正处于艰难时期，哈探（仍）不顾其兄火落赤，舍弃而来，征服霍尔上部，收于治下。（这）正好证实“木马年像马般疾驰”的授记。那时，我从卫地返回，回鹘即将出现的军队，哈探短暂返回蒙古地区。阿拜诺颜的军队围困（哈探）十八日而威胁之时，他（哈探）和阿拜的军官就管理上部霍尔的事宜进行谈判。在这里的八十左右蒙古人因水土不服（高原反应）昏眩而死。那时（我）对哈探做了威猛修法，（但）未出现死亡的征兆。^①

根据上下文，这里的阳木马年指的是公元 1594 年。从这段记载我们可以看出，哈探把都儿于 1594 年进入西藏征服霍尔上部。作者索多巴·洛追坚赞认为，这是他本人和直贡晓仲二人没有实施回鹘咒术所导致的结果。据扎巴所撰《霍尔三十九族简史》，霍尔上部大致在今西藏自治区那曲地区聂荣县、巴青县和比如县一带。^{[19]P.178}

诚如（授记所云）“火猴鸡（1596/1597）年上部混乱”，哈探的军队来到梅、普兰、嘎尔彤、洛沃、聂蜀阙、底斯、拉堆绛等地，征服堆巴、纳仓和本博人。^②

纳仓是今西藏自治区那曲地区申扎县的旧名；梅在今西藏自治区日喀则地区昂仁县东北部与谢通门县的西北部交汇处及其南部；拉堆绛在今西藏日喀则市昂仁县为中心的北部拉堆地区，为元代十三万户之一。普兰、嘎尔彤和冈底斯雪山在今阿里地区。阿里地区距离上述几个地方较远，哈探的军队是否到过那里，目前无从考证，也不排除《回鹘史》作者为了迎合“授记”中的“火猴鸡年上部混乱”，故意放入上部阿里地区地名的可能。洛沃、聂蜀阙、堆巴和本博等地名不详。总之，可以看出，哈探把都儿征服霍尔上部之后继续向西藏深处进发。

诚如（授记所云）“铁鼠牛年（1600/1601）卫藏搅乱”。哈探对火落赤花言巧语地说“卫藏之地幅员辽阔、富饶安详、具

① 藏文：དེ་ནས་ཤིང་པོ་རྩ་ལོ་ལ། འབྲི་གུང་དང་། སོག་ཆུ་ཁའི་ས་གནས་། བཅོས་པར་བདག་འཕྲོ་བར་ཆས་པ་ལ། ཟླ་པ་བོང་མཁར་བས་དགོངས་པ་མ་ཞོལ། འབྲི་གུང་ཆུ་བོ་ཀང་ཕུ་ལྟ་བུ་འདྲ་བའི་སར། ། མཚོ་དཀྱིལ་བྱ་ཤིས་ལྷོ་བཞི་བཞེངས་པ་ན། ། བྱུང་གི་ཉོར་དམག་ཟླ་དགུ་ལོ་མང་བསྐྱོག། ཅེས་འབྲུང་བ་རྣམ་དུ། དམག་བསྐྱོག་ཉེར་ལྔ་ལྟ་བུ་བཅས་ནས་འབྲི་གུང་ཞབས་དུང་དུ་ལྷ་ཡིག་འབྲུལ་བར་ཚོས་རྗེ་ལྷ་རྩ་གུ་ཕྱིངས་པ་བཏང་བས། མཉེས་ཚོར་ཆེ་བ་གནང་། མཚོ་དཀྱིལ་མཚོ་དཔའི་ཞལ་བཞེས་གུང་གུང་ཐོག་ཏུ་མ་ཞོལ། བདག་གུང་ན་ནས་བསྐྱོག་པ་ཆེར་མ་ཐུབ། རྩ་རྩ་གུ་ཏུ་གཤིན་རྗེ་ལ་ལྷ་རྩ་འདྲེབས་བསྐྱབས་པས། ། འཁོར་ལོ་ལ་དེ་མ་ཤོར་བས་ནད་འཚུབ་ཆ་མ་གཏོག་པར་ཡོན་མངོན་པ་མ་བྱུང་། ། སོག་བསྐྱོག་ཆེན་མོ་འཇུག་ཅིས་བྱས་པ་ལ། ། དེ་ནས་བཟུང་ད་གཞི་དུ་ལྷག་ལོའི་དབྱར་དོ་མ་སོང་བར་དུ་ལྷགས་སྐུ་སྐུ་རྩོམ་པོ་ཆེ་དང་། ལོ་བ་ལྷན་ལྷ་དཔོན་ལྷོ་ལ་ཚོས་བཀའ་འབྲུལ་དགོས་མང་པ་ནས། ། སོག་བསྐྱོག་མ་ཚུགས་པས། ། དེའི་ཚེ་སོག་ལྷ་ལ་ན་པ་འབྲུགས་བྱ་འབྲུགས་གིས་ལག་པའི་སྐབས་ལྷ་ཡོད་ཀྱང་། ལ་ཐན་གྱིས་རང་གི་ལྷ་བོ་ཁོ་ལོའི་མིང་ལྷོ་སྐོས་བཏང་ནས་འོང་པ་དང་། ། ཉོར་རྩོད་པ་བཅོམ་ནས་འོག་ཏུ་བསྐྱུག། ཤིང་རྩ་ལྷག་ལ་རྩ་བཞིན་རྒྱག། ཅེས་པའི་ལྟངས་བསྐྱོན་ཐོག་ཏུ་ཞོལ། དེར་བདག་གིས་དབྱས་ནས་འཁོར་པ་དང་། ། འཆར་ཀའི་དམག་བསྐྱོག་བྱས་པས། ། ལ་ཐན་དར་གཅིག་སོག་ལྷ་ལ་དུ་སོང་། ། ལྷ་ལོ་ལ་བས་གྱིས་དམག་གིས་ལག་བཅོམ་བྱུང་བསྐྱོར་ནས་བསྐྱོགས་པ་ལ། ། ལ་བལ་གྱི་དཔོན་དང་། ། ཁོས་ཉོར་རྩོད་པའི་གཉེར་བ་བྱས་པའི་མདུན་མ་བྱུང་། ། སོག་པོ་འདིར་ཡོད་བྱུང་ཆུ་ཅོམ་ས་མ་ཐུབ་པ་ཡིན་ཟེར་སྐོས་ནས་ཤི། ། དེ་དུས་ལ་ཐན་ལ་མངོན་རྒྱུད་ཀྱི་སྐབས་པ་བྱས་པས་བསང་ཉགས་ནི་མི་བྱུང་། (索多巴·洛追坚赞 《回鹘蒙古之历史》，第 242-244 页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

② 藏文：དེ་ནས་མེ་ཟླེའི་བྱ་ལ་རྩོད་དུ་འབྲུག་ཞེས་པའི་། ལ་ཐན་གྱི་དམག་གི་(གིས་) ལུས་དང་། ལྷ་རྩངས། དཀར་དུས། ལྷོ་བོ་རྒྱ་གུག་ཞིང་། ཉེ་མེ། ལ་རྩོད་བྱུང་ལ་སོགས་པར་སྐྱབས། ། འོ་ལ་དང་། རྟག་ཚང་བ། དཔོན་པོ་བ་ལ་སོགས་པ་བཅོས། ། (索多巴·洛追坚赞 《回鹘蒙古之历史》，第 244-245 页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

足十善”，“如果你我兄弟二人率领部众前往（攻打），（定能）征服他们”。火落赤没有听从（其言）。以前，哈探部众不超过五百户，那时已有七百来户。（哈探）口出狂言说要来做藏王，途（中正好）遇到出库尔台吉往回走（的部众），（于是）攻打出库尔。出库尔火速派人给火落赤说我快要没命了，（哈探）正从后面追赶，（我在）逃命。于是，火落赤一日之内集结军队追赶而来，途中收服（哈探部众），使哈探父子等十多人逃脱。即便伯任卡勒等诸把都儿（顽强）抵抗，多数部众（还是）大江卷走般被蒙古地方收服。哈探携同剩余老弱病残七十人缓慢地来到霍尔上部，（因其）多数部众被火落赤收服，没能惊扰卫藏。这的确主要是第悉的宏福，回遮似乎也起了作用。^①

根据这段记载，1600年或1601年，哈探鼓动火落赤趁卫藏混乱之际，要一起出兵征服西藏，但不知为何，火落赤没有答应。哈探只好带领自己的700户部众赶往西藏，途中正好遇到攻打上部霍尔未能得逞的出库尔带领自己的人马往回走。哈探劫掠其部众，出库尔火速派人去告知火落赤来解围。这里提到的出库尔很可能是火落赤的儿子。据《回遮史》记载，火落赤有六个儿子，其中长子就叫出库尔台吉。^{[20]P.236} 火落赤火速领兵前来解围，收服哈探多数部众，放走哈

探父子等少数人。哈探元气大伤，领着少数残余人员来到藏北上部霍尔处。因此，他当时没能采取征服卫藏地区的军事行动。但是，哈探把都儿征服西藏的野心没有就此停止。休息整顿一段时间后，他联合上部霍尔人又开始了征服西藏的军事行动。《回遮史》这样写到：

之后，哈探与霍尔（人）等在伍佑亚姆（地方）打败长官阿索的部众。第悉大军迅速到来。（那时）其（哈探）部众在羊八井^②（闻讯）逃窜。（哈探）害怕，请求议和。之后，即便自上部噶堆至下部霍尔以上北部牧户（都）在其掌控之下，（也）没能祸害西藏，（这）是第悉的恩德。授记云“以时战时和回遮”。那牛年（1601），（我）从萨普通过噶旺巴送信给纳仓巴诸长官和在绛当日的楚普瓦长老。结达尔担任楚普瓦长老、噶旺巴等人的施主修缮了古莫地方的佛塔。噶旺巴敦促施主修缮了资古库108座塔。施主楚卧达尔监督修缮热古和谐擦两地的佛塔。由于顺便成功修葺108座塔和疏茹措（的佛塔），哈探谎称邀请纳仓巴诸长官，计划要使（他们）窒息而死之时，走漏风声而（顺利）逃脱。^③

根据以上记载，哈探把都儿并没有与藏巴汗的军队发生直接冲突。虽然，因藏巴汗相对强大

① 藏文：ལྷན་པོ་གྲོ་སྐྱོད་ལ་དབྱུག་གཙང་དུ་ལྷན་པོ། །ཅེས་གསུང་བ་ལྟར། །ཁ་ཐན་གྱིས། །ཁོ་ལོ་ཅི་ལ། །དབྱུག་གཙང་གི་ཡུལ་ཡངས་པ། །ལྷུ་མ་པ་སྤྱིད་པ། །དགེ་བཅུ་ཚང་བ་སོགས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་བརྗོད་དེ། །རང་རེ་སྤྱོད་གཉེས་ལྗེ་དང་བཅས་སོང་ན་ཚང་མ་མངའ་འོག་ཏུ་འདུག་བྱས་པ་ལ། །ཁོ་ལོ་ཅིས་མ་ཉན། །ཁ་ཐན་ལ་ཐུང་འཚོང་གུར་ཐ་བརྟུ་ལས་མེད་པ་ལ། །དེ་དུས་བདུན་བརྒྱ་ཚམས་བྱུང་། །ཤོབ་ཤོས་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བྱེད་པར་འོང་བ་དང་། །བར་ལམ་དུ་རྒྱ་ཁུང་ལ་ཐོག་ཏུ་འགྲོ་བ་དང་འཕྲད་ནས་ཆེ་ལྷན་བཅོམ་པ་དང་། །རྒྱ་ཁུང་གིས་ཁོ་ལོ་ཅི་ཚན་དུ་བང་ཆེན་ཤང་ནས་བཏང་། །ང་བསད་སོང་ཟེར་གྱིས་ལ་ཇེས་སྟེགས་པོས་བྱས་པས། །ཁོ་ལོ་ཅི་རང་གི་(གིས) །ཉེན་གཅིག་ལ་དམག་བསྐྱོས་ནས་བསྟེགས་པས་ལམ་དུ་ཟེན་ཏེ། །ཁ་ཐན་པ་བྱ་བརྒྱ་ལྷན་གཅིག་འཛོམས་སྤྱི་བརྒྱུ་ནས། །པོ་རོམ་ལལ་ལ་སོགས་པ་བལ་དུར་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུན་པ་བརྒྱན་དོན། །ལྗེ་བྱིན་པོ་རྒྱ་ཆེན་པོས་ཁྱེད་བ་བཞིན་དུ་སོག་ཡུལ་ལ་བརྒྱས། །དེར་ཁ་ཐན་གྱིས་ཤན་བྱིས་ངན་ངོན་མས་མ་དང་བཅས་ལུས་པའི་མི་མགོ་བདུན་རྒྱ་ཚམས་གྱིས་གྲུ་ལེ་བྱས་ཏེ་རྩོད་དུ་སྐྱབ་ཀྱང་། །ལྗེ་བྱིན་པོ་ཁོ་ལོ་ཅིས་གཙུག་པ་དེ་དབྱུག་གཙང་དུ་ལྷན་པོ་བྱུང་བ་ཡིན་ནོ། །འདི་ནི་གཙོ་ཆེར་ལྗེ་བྱིན་པོ་བསོད་ནམས་ཡིན་མོད་ཀྱིས། །བརྗོད་པས་ཀྱང་ཕན་པ་འདུའོ། །(索多巴·洛追坚赞 《回遮蒙古之历史》，第247-248页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

② 地名，在今西藏自治区当雄县西部。1490年即噶玛噶举派活佛却扎耶歌时期，由后藏首领仁蚌巴敦悦多吉支持资助建立羊八井寺，从此，该寺成为噶玛噶举派历代红帽系活佛的主寺。

③ 藏文：དེ་ནས་ཁ་ཐན་ཏེར་དང་བཅས་པས་དཔོན་ཨ་བསོད་ཀྱི་ལྷ་ཡུག་གལ་མོ་ནས་བརྒྱས། །དེ་མ་ཐག་ལྗེ་བྱིན་པོ་དབྱུག་ཆེན་བཏེགས་པས་ཁོའི་ཏུ་བ་ཡངས་པ་ཅན་ན་ཡོད་པས་ཐོབ་ཐངས་སྐྱག་ཏུ་འཕུལ་ཏེ་མུལ་མ་ལུས། །དེ་ཇེས་རྩོད་ཀྱི་གྲོ་དོམ་ནས། །སྤང་ཏེར་ཡན་ཆད་ཀྱི་བྱང་འཕོག་ཁོའི་འོག་ཏུ་འདུག་ཀྱང་། །བོད་ལ་གནོད་པ་བྱེད་མ་ལུས་པ་ནི་ལྗེ་བྱིན་ཀྱི་འཇག་དེན་ཡིན་ཏེ། །ལུང་བརྒྱན་ལས། །རེས་འགའ་མདུན་མ་རེས་འགའ་ཐབས་པས་བརྗོད། །ཞིས་འབྱུང་ངོ་། །སྤང་ལོ་དེ་ལ་ཐབ་བྱ་ནས་དུང་གར་དབང་བ་བརྒྱན་དེ། །བྱང་གི་མཚོན་རྟེན་རྣམས་གསོ་དགོས་པའི་ཡི་གེ་ནག་ཚང་པའི་མི་དཔོན་རྣམས་དང་། །བྱང་དང་རར་ཁྲོ་པོ་བ་དཔོན་སློབ་ལ་ལུས་པས། །མགུར་མོའི་མཚོན་རྟེན་ཁྲོ་ལུ་བ་དཔོན་སློབ་གར་དབང་དང་བཅས་པའི་ཡོན་བདག་སྟེས་དར་གིས་བྱས་ནས་གསོས། །ཅིང་སྤང་ལུག་གི་མཚོན་རྟེན་བརྒྱ་ཙུག་གར་དབང་པས་སྤྱིན་བདག་བསྐྱེད་ནས་གསོས། །རི་གུ་དང་ཤེས་ཚག་གིས་ཀྱི་མཚོན་རྟེན་ཡོན་བདག་ཁྲོ་བོ་དར་གིས་དོ་དམ་བྱས་ནས་གསོས། །རྩ་བརྒྱད་མཚོན་རྟེན་དང་ལྷ་ཏུ་འཚོར་ཡང་ཞོར་ལ་གསོ་སྐབ་པས། །ནག་ཚང་པའི་དཔོན་རྣམས་ཁ་ཐན་གྱིས་བསྐྱོས་འདེད་བྱས་ནས། །ཁ་ཐན་སྤྱི་བརྒྱུ་གསོད་ཅིས་བྱས་པ་ལ། །བྱ་ཤོར་ནས་འཕོས་སྐབ། །(索多巴·洛追坚赞 《回遮蒙古之历史》，第248-249页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

的军事力量使哈探把都儿在西藏的征服行动受到挫折，但是通过谈判，他还是获得了管理从噶堆至下部霍尔的西藏北部地区的权力，而并没有被从西藏彻底驱逐。由此可见，哈探把都儿的军事力量也是不可轻视的。据《水晶石—噶举教法史》（以下简称《噶举教法史》）的记载，噶玛噶举派红帽系六世活佛却吉旺秋（1584-1630）确实在藏巴汗和蒙古人之间进行过调解。^{[21]P.422}这很可能指的就是藏巴汗与哈探把都儿之间的调解。

有关哈探把都儿在西藏的军事活动，直贡·丹增白玛坚参撰写的《直贡法嗣》有如下记载：

不久，蒙古军官哈探率众多土默特^①军到来，与霍尔上部勾结，着手统治西藏大部，途经隆薛到达宗附近时，以霍尔军官噶玛玉杰为首的我军毫不犹豫地过去击退敌人。至尊也多修威猛诛法，击退敌方。人们看到（在直贡）大军后面有许多妇女，成群结队的犬狼在嚎叫，敌方军营上空降落霹雳，帐篷内毒蛇游窜，在敌军中出现了诸多不祥之兆，而且罪魁祸首的敌方头目被恶性瘟疫夺走了性命，使得整个敌军溃不成军。^②

根据《直贡法嗣》记载，这里描述的事件发生在1603年或之后不久的某一年。这里记载的“哈探率众多土默特军到来，与霍尔上部勾结”等信息与《回遮史》的“哈探征服霍尔上部”和“火落赤收走哈探的多数部众”等记载相吻合。这表明《回遮史》记载的真实性，即说明哈探把都儿在西藏的军事活动的真实性。

总之，哈探把都儿从1592年开始陆续进军西藏，先是征服霍尔上部等藏北部落，然后试图说服火落赤征服整个西藏，但火落赤没有答应。

因此，哈探带领自己的部众与霍尔上部一道征服西藏。后来，遇到藏巴汗强大的军队而受挫，未能进入西藏中心地带，但仍然征服了西藏北部大片地区。

（二）宗教活动

哈探把都儿在西藏的宗教活动比起其军师活动相对较晚。比起格鲁派，哈探把都儿与藏传佛教噶举派的关系更为密切。当然，我们也不排除哈探把都儿与格鲁派之间可能存在的联系。16世纪末，哈探把都儿以破坏拔绒噶举派的形象出现；但到17世纪初，他已皈依或供奉藏传佛教噶玛噶举派和达隆噶举派。

哈探把都儿与噶玛噶举派何时建立联系不详，但有关哈探把都儿与噶玛噶举派的关系，《噶举教法史》和《回遮史》均有记载。《回遮史》中有哈探与霍尔（人）等人先是打败长官阿索的部众，后被藏巴第悉大军逼退，再后哈探求和的记载。《噶举教法史》噶玛噶举派红帽系六世活佛噶旺·却吉旺秋（1584-1630）传部分，也有却吉旺秋于铁鼠年（1600）调解藏巴第悉和蒙古人之间矛盾，缔结协约之事的记载。这正好与《回遮史》的记载相吻合。可以肯定，哈探把都儿之前与噶玛噶举派，至少与红帽系有某种联系，不然，红帽系不可能在哈探把都儿与藏巴汗中间以调解人的形象出现。两年后，即1602年，哈探把都儿迎请了噶玛噶举派黑帽系活佛旺秋多吉（1556-1603）。《噶举教法史》之《旺秋多吉传记》部分有如下记载：

蒙古人哈探的第一批迎宾人员也从北边到达。^③

蒙古哈探的迎请（人员）再次到达时（旺秋多吉）已到达没落的旧庙处。首领（哈探）的营盘也要到那里，（因此）往北进发。在达珠卡，乌玛活佛师徒等到来。依

① 克珠群佩的译文把这里的“土默特”翻译成“辉特部”，另加注释辉特部为卫拉特四部之一（直贡·丹增白玛坚参著、克珠群佩译《直贡法嗣》，拉萨：西藏人民出版社2013年版，第195页；《藏汉大辞典》对ཕྱུ་མེད（土默特）的解释为“辉特。厄鲁特蒙古四部之一。”（张怡孙主编《藏汉大辞典》，北京：民族出版社2010年版，第1162页）。均有误。

② 藏文：མི་མེད་བར་བྱང་ནས་སོག་པོ་འདི་དཔོན་ལ་དན་ལ་ལུ་ལེས་པ་མཁུ་མེད་ཀྱི་དམག་རྩོམ་མི་རྒྱུད་བ་སྤོབས་ནས། ཉོར་ལྷོད་པ་དང་རྫོངས་ནས། བོད་པལ་ཆེར་དབང་དུ་ཆམ་ལ་ཕབ། རྩོམ་ཀྱང་མཛོན་རྩོད་དཀ་པོའི་ལས་རྩུར་མང་དུ་གནང་བར་ཕར་ལོག། མི་རྩམས་ཀྱི་མཛོང་རྒྱུད་དུ་བྱང་མེད་མང་པོ་དམག་གི་རྩོམ་ལ་བྱུང་བ་དང་། ལྷི་རྒྱུད་གི་ཚོགས་དུ་བ། ལྷོ་མོག་དུ་མོག་བབས་པ། ལྷོ་ནང་དུ་རྒྱལ་རྒྱུ་བ་སོགས་མི་རུང་བའི་རྣམས་དང་། ཉེར་བྱེད་གཙོ་བོ་འབྲུག་ནག་གིས་གུམ། དེའི་རྣམས་མ་ཡང་བལྟ་མེད་དུ་སོང་བ་ཙམ་བྱུང་།（直贡·丹增白玛坚参《直贡法嗣》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1989年版，第236页）。

③ 藏文：བྱང་པོས་ནས་སོག་པོ་ལ་དན་ཀྱི་སྤྱན་འདྲེན་པ་མོག་མ་ཡང་སྤོབ།（司徒班钦·却吉迺等《水晶石—噶举教法史（下）》，北京：民族出版社2011年版，第201页）

次供奉伍佑共温（地名）的护法神，朝拜定麻之祝曲河。在梅朵拉，上部霍尔与蒙古的许多熬茶人员到来。继续前行，在彰武三岔口，哈探首领（及其）夫人、下属、霍尔上部贵族头人等近一千名骑士前来迎接。首领（哈探把都儿）初次见面时呈献的贡品无法计量。之后，在忠布（地区）古寺附近驻扎时，首领（哈探）举行盛大的素食（奶食）宴会，所献之衣裳、绸缎、马牛铠甲等难以估量，（还）承诺戒杀戮，赦免 80 个牢狱之罪犯。（旺秋多吉）头戴黑帽，念诵六字真言，举行法会。之后，台吉等蒙古贵族和官家阿曲为首的霍尔部落母族众人各自依次献上大量礼品。那时，（旺秋多吉）给首领等众人也授予所希望的各类教法。^①

哈探把都儿迎请噶玛噶举派九世活佛旺秋多吉的情形与俺答汗迎请三世达赖喇嘛的情形类似，都是分三批迎接队伍来迎接。当然，规格肯定不及俺答汗与三世达赖喇嘛的会晤。由此可见，旺秋多吉在哈探把都儿处受到隆重的接待。噶玛噶举派在当时西藏如日中天，蒙古部落与噶玛噶举派虽已有联系，但噶举派黑帽系九世活佛从未到过蒙古地区。可是，他接受哈探把都儿的邀请，不顾年迈，到其牧地。可见，哈探把都儿在当时西藏的影响力之大。

噶玛噶举派黑帽系九世活佛旺秋多吉到哈探把都儿牧地之事，《回鹘史》也有记载：

虽有“主要由杰威旺波实施回遮蒙古，有益于藏区，（他本人也）延年益寿事业发达”之授记，但因（他）去了哈探的领地，（所以）就在那年折寿。^②

这里所说的杰威旺布是指噶举派黑帽系九世活佛旺秋多吉，所指的年代也是 1602 年。这与《噶举教法史》的记载相吻合。然而，据《噶举教法史》的记载，旺秋多吉是在 1603 年正月，即从哈探把都儿牧地回来后圆寂的。^{[21]P.205}这与《回鹘史》的记载有几个月或者几十天的出入。《回鹘史》的作者索多巴显然对旺秋多吉到其回遮的主要对象哈探把都儿的领地表示不满。不管怎么说，噶举派黑帽系九世活佛旺秋多吉到哈探把都儿牧地的事情应该是事实。

哈探把都儿也邀请噶玛噶举派红帽系六世活佛却吉旺秋到其领地。对此，《噶举教法史》有简短的记载：

蒙古首领哈探邀请（却吉旺秋），哈探的骑迎队伍到了纳木错附近。在章协内乌森（地方），（却吉旺秋）给哈探赐予 108 个长寿灌顶。（哈探）献给（却吉旺秋）百匹马、百头牛、千只羊、五百驮盐。（却吉旺秋）在彼处广做去恶行善法事。^③

根据上下文，却吉旺秋到哈探领地是在 1605 年或 1606 年，也就是旺秋多吉圆寂后的第三或第四年。

有关哈探把都儿与达隆噶举派的关系，《达

① 藏文：སོག་པོ་ལ་དན་གྱི་ལྷན་འདུན་བསྐྱར་ནན་སྐབ་པ་ལ་གྲུ་བའི་དགོན་རྫིང་གི་བར་དུ་ཡེབས་ནས་རྒྱལ་པོའི་ཅུ་སྐར་ཡང་དེར་ཡོངས་ཆུ་བྱས་ནས་བྱང་ངོས་སུ་ཆེབས་བསྐྱར་གྱི་གྲུབ་ལར་དབུ་མ་སྐྱུ་དཔོན་སློབ་རྣམས་སྐུ་བཤེས། རིམ་གྱིས་འོ་ཡུག་གོང་ཐོན་དུ་དམ་ཅན་ལ་གསོལ་ཀ་སྤྱོད་གཟུགས་དང་ཕྱིངས་མའི་སྐབ་ཆུ་ཡང་མཇལ་བ་མཛད་ནས་ཡེབས་པའི་མེ་ཏོག་ལྷས་སུ་རྟོར་སྟོང་པ་དང་སོག་པོའི་རྩ་འདེན་པ་མང་དུ་སྐྱེས། རིམ་པས་ཡེབས་པའི་རྒྱང་ལུ་སྐྱུ་མཛད། རྒྱལ་པོ་ལ་དན་རྒྱལ་མོ་སྟོན་འབངས་རྟོར་སྟོང་དཔོན་ཚང་མི་ངོ་ལྗེ་ཚན་དུག་མགོས་རྣམས་དང་བཅས་ཏེ་པ་སྟོང་དང་ཉེ་བའི་ཆེབས་སུ་ཐབ་འཛིན་གྱི་སོག་རྒྱལ་པོས་སོག་མའི་མཇལ་སྐྱེས་དབག་ཏུ་མེད་པ་ལུ་ཉེ། དེ་ནས་འབྲོང་བུ་དགོན་རྫིང་གི་དོགས་སུ་བཞུགས་སྐར་མཛད་དེ་བཞུགས་པར་རྒྱལ་པོས་དཀར་དོའི་བསྟོན་བཀའ་གཟབས་རྒྱས་དང་། གོས་དར་གསེར་དུལ་ཏེ་ཐབ་གནག་ལྷགས་ལ་སོགས་པ་གངས་མང་གི་འཕུལ་ཆེན་རྣམས་བཞུགས་ཤིང་། སོག་བཅོད་སྟོང་བ་དང་བཅོན་བསྟོན་ཅུ་ཅམ་ཡོད་པ་ཀུན་ཉེས་མེད་དུ་གཏོང་བའི་ཁས་ལེན་ལུ་བར་ལྷ་མཚན་མཐེང་གི་ཚད་པན་བཞེས་ཏེ་ཡིག་དུག་གི་བསྐྱེས་ལུང་གི་ཁྲིམ་ཆོས་གནང་། དེ་ནས་ཐལ་ཅི་སོགས་སོག་པོ་དུག་འགོས་རྣམས་དང་། དཔོན་ཚང་ཨ་ཆོས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་རྟོར་གྱི་ལྗེ་མ་ཚན་ཀུན་གྱིས་སོ་སོ་ནས་འཕུལ་ཞབས་རྒྱ་ཆེ་གྲབས་མང་རིམ་པས་བསྐྱབས། དེ་དག་གི་སྐབས་སུ་རྒྱལ་པོ་མི་ངོ་རྣམས་ལ་འདོད་ཚོས་ཀྱི་བཀའ་ཅི་རིགས་པའམ་བསྐྱེས།（司徒班钦·却吉迥乃等 《水晶石—噶举教法史（下）》，北京：民族出版社 2011 年版，第 397-398 页）

② 藏文：གཙོ་ཆེར་རྒྱལ་བའི་དབང་པོས་སོག་བསྟོན་གནང་ན་བོད་ལ་ཕན་པ་། སྐྱེ་ཚེ་དང་འཕྲིན་ལས་རྒྱས་པ་སོགས་ཀྱི་ལུང་བསྟན་འདུག་ཀྱང་། ། ལ་ཐན་གྱིས་པ་ཡེབས་པས་། དེའི་ལོ་རྒྱུ་ཆེ་ལ་བར་དུ་བཅད།（索多巴·洛迫坚赞 《回鹘蒙古之历史》，第 258 页。https://www.thrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870）

③ 藏文：སོག་རྒྱལ་པོ་ལ་དན་གྱིས་གདན་ནས་གནམ་མཚོའི་ཉེ་ལོགས་སུ་རྒྱལ་པོ་ལ་དན་ཆེབས་བསྐྱར་འབྲོང་། འབངས་ཞལ་རྟེན་སིང་དུ་ལ་དན་ལ་ཚོ་དབང་བརྒྱ་རྩ་མཛད་ན་བརྒྱ་རྟོར་བརྒྱ་ལུག་སྟོང་ཚྭ་བརྒྱབ་ལྷ་བརྒྱ་ལུག་དེ་ཕྱོགས་སུ་སྐྱིག་སྐངས་དགེ་བསྐྱབས་རྒྱ་ཆེར་མཛད།（司徒班钦·却吉迥乃等 《水晶石—噶举教法史（下）》，北京：民族出版社 2011 年版，第 226 页）。

隆教法史》和多罗那他所撰《贡噶扎西传》都有记载。哈探与达隆噶举派第十六任法台贡噶扎西和第十七任法台阿旺南杰关系密切。有关哈探把都儿与贡噶扎西的关系，《达隆教法史》之《贡噶扎西传》部分有以下记载：

蒙古汗族称作哈探把都儿的人，在西藏北部地区极具声望与权势，也来敬仰。^①

蒙古首领哈探迎请至营地供养。^②

多罗那他所撰《贡噶扎西传》记载如下：

此时，属土默特王统之蒙古首领哈探把都儿也谒见，请求产生教法联系。即使先前未曾相遇，因极为尊崇，（所以）以虔诚心启请。^③

以上两部文献记载所说的是哈探把都儿于1602年对达隆噶举派第十六任法台贡噶扎西进行供养的情形。哈探把都儿与达隆噶举派第十七任法台的关系，《达隆教法史》阿旺南杰自传部分记述如下：

那时，薛禅皇帝^④之后裔在北方宛如转轮王位于众生之上的蒙古首领哈探把都儿突然到来，要役使南北多数（地区）。由于前

世业缘，他亦与我相见，即刻（对我）产生极敬慕之心，先后多次往来于营中，所献礼物不可胜数。^⑤

阿旺丹毕尼玛续写的《达隆教法史》阿旺南杰后半生传记部分，对哈探把都儿与达隆噶举派第十七任法台阿旺南杰的关系记述如下：

主要施主天地自在藏第悉父子和仁蚌法王达瓦桑布、蒙古首领哈探把都儿等亦因敬慕此尊者为正等觉，凡其所说皆秉持，以（其）身、语、意受用为欢喜。^⑥

有关哈探把都儿的卒年，《回鹘史》和《达隆教法史》均有记载。《回鹘史》有两处记载：

有个人把十二个山羊头、一个绵羊头扔在我面前说“这个军官就是北藏厉鬼红血舌之化身，两次以边军征服这藏区的那个。这次两次已过，现在（想）祸害也祸害不了，（想）杀也杀不得。因为这是厉鬼，如果不与它作对，（它将）兴高采烈地又要成为这个（厉鬼）。”那羊头成了厌胜。^⑦那时未曾理解。后来（才明白）是哈探于羊年死亡的征兆。^⑧

之后，羊年（1607），勘查十三个地方建造佛塔。哈探死后，其后人（治下）的

① 藏文：སོག་པོའི་རྒྱལ་འགོ་ཁུངས་ལ་ཐན་བྱ་དུར་དུ་གྲགས་པ་བོད་ཡུལ་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དུ་ལས་དབང་དང་མཚན་བྱས་ཚན་པོ་ཆེའི་ལུགས་དང་ཐན་པ་དེས་ཀྱང་འབས་ལ་བུད་པ།（阿旺南杰《达隆教法史》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1992年版，第552页）。

② 藏文：སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཐན་བྱེས་ཅུ་ཐོག་ཏུ་བྱུང་དང་སྲི་ཚོད།（阿旺南杰《达隆教法史》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1992年版，第552页）。

③ 藏文：འདི་སྐབས་ཐོ་མེས་ཀྱི་རྒྱལ་བརྒྱུད་དུ་གྲོགས་པ། སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ལ་དན་བག་དུར་ཡང་མཇལ་ཞིང་བཀའ་ཚན་གྱི་འབྲེལ་བ་ལྷུ་བྱུང་། རྗེ་གོང་མཇལ་མ་ཚོར་འདུག་ན་འང་མཚན་བྱས་པ་ཆེན་པོས་ཡིད་གྱིས་གསོལ་བ་འདེབས་པར་སྒྲོང་།（多罗那他《觉囊·多罗那他文集》（38/45），北京：中国藏学出版社2008年版，第146页）。

④ 元世祖忽必烈（1215-1294）。

⑤ 藏文：དེ་དུས་སེ་ཆེན་ལན་གྱི་རྒྱུད་པ་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཐན་བྱ་དུར་དུ་གྲགས་པ་བྱང་ཕྱོགས་ན་རྩོད་པའི་འཁོར་ལོས་བསྐྱར་བ་ལྟར་ཐམས་ཅད་གྱི་ལྷན་འདུག་པ་དེ་སྒོ་བུར་དུ་ལྷགས་ཏེ་རྩོད་པའི་ཆེར་མངགས་གཞུག་ལྟར་འཁོར་དགོས་པ་ཞིག་བྱུང་བ་དེ་ཡང་ཚོན་གྱི་ལས་འདོད་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྲོང་བས། དེད་དང་འཕྲུད་མ་ཐག་ནས་ལྷག་པར་མོས་པ་བྱུང་། ཅུ་ཁྲིད་དུ་ཕྱིར་ལན་མང་དུ་བྱིན། འབྲེལ་འབྲེལ་བྱས་པ་ནི་བརྟེན་ལས་འདས། རྗེ་གོག་འཛིན་པ་ལ་ཁེབས་ཆེ་བར་བྱུང་བས་སྤྱང་བ་རིམ་གྱི་དབང་བཀའའི་འབྲེལ་བ་མང་པོའང་བཞུགས།（阿旺南杰《达隆教法史》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1992年版，第574页）。

⑥ 藏文：ཕྱིན་བདག་གི་གཙོ་བོ་གནམ་མའི་དབང་ལུག་གཙོང་ཕྱི་སྤྱང་ཡབ་ལས་དང་། རིན་ལྗངས་ཚོས་རྒྱལ་ལྷོ་བ་བཟང་པོ། སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཏན་པ་ལུར་སོགས་ཀྱང་རྗེ་འདི་ལ་རྗེས་པའི་སངས་རྒྱལ་དངོས་ཀྱི་མོས་པ་མཆིས་པས་ཅི་གསུང་ཚད་མར་འཛིན་ཅིང་སློག་གསུམ་ལོངས་སྤྱོད་དང་བཅས་པས་མཉེས་པར་བྱས་པ་ཡིན་ལོ།（阿旺南杰《达隆教法史》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1992年版，第771页）。

⑦ 一种诅咒怨敌的宗教方术。

⑧ 藏文：མི་གཅིག་གིས་ར་མགོ་བཅུ་གཉིས་། ལུག་མགོ་གཅིག་རྣམས་བདག་གི་མདུན་དུ་སྐྱར་ནས་གཡའ་བྱོད། འདི་ནི་བྱང་གཏེར་གྱི་འགོང་པོ་ལུག་ལྷེ་དམར་པོའི་སྐུལ་པ་གཅིག་། དམག་དཔོན་བྱས་པའི་མཐའ་དམག་གིས་བོད་འདི་ལན་གཉིས་འཛོམས་པར་བྱེད་ཟེར་བ་དེ་ཡིན་པས། ད་ལྟོ་ཀུན་དུ་ཡང་མི་གཙོང་། གསོད་ཀྱང་མི་གསོད། འདི་འདྲི་ཡིན་པས་འདིའི་ཡ་བོད་རང་མ་བྱས་ན་ཀ་དགའ་ལྷེ། ལར་འདི་རང་ཡིན་ནི་ཟེར། ལུག་མགོ་དེ་གཏང་བྱུང་། དེ་དུས་ནི་མ་གོ། ཕྱིས་སྤུ་ལ་ཐན་ལུག་ལོ་ལ་འཆེ་བ་དེའི་རྣམས་སྤུག（索多巴·洛追坚赞《回鹘蒙古之历史》，第244页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870）

霍尔上下部被（第悉）统领。以云丹阿巴卡勒为首的永谢布军队和却库儿台吉兄弟三人为首的军队征服霍尔上部。^①

根据上下文，这里所说的羊年就是阴火羊年，即公元1607年。《回遮史》虽然没有直接说哈探把都儿于1607年死亡，但从其描述的情形来看，这里所指的就是哈探把都儿在羊年，即1607年过世的情形。

《达隆教法史》的记载更加明确：

蒙古首领哈探把都儿因不服藏地水土而贡体欠佳，在返回蒙古地方的途中过世。^②

据上下文，这件事发生于阴火羊年即公元1607年。因此，《回遮史》和《达隆教法史》有关哈探把都儿卒年的记载一致。由此可知，哈探把都儿在称霸藏北十多年后因水土不服而回青海途中去世。

综上所述，哈探把都儿在征服广大藏北地区以后，注重与藏传佛教之间的关系。他选择噶玛噶举派与达隆噶举派，很可能与当时西藏的实际情况以及哈探把都儿治下属民的宗教信仰有关系。噶玛噶举派是当时西藏最有权势的教派，达隆噶举派则是藏北霍尔部落主要供养的教派。贡噶扎西曾多次到霍尔上下部调解矛盾。

二、哈探把都儿其人

有关哈探把都儿的出身，《贡噶扎西传》《回遮史》《达隆教法史》《直贡法嗣》一致记载他是蒙古土默特部人士，也是黄金家族后裔。

那么，哈探把都儿究竟是谁呢？《回遮史》的记载给我们提供了一些线索：

1. “那时即便蒙古地方发生内讧正处于艰难时期，哈探不顾其兄火落赤，舍弃而来，征服霍尔上部，收于治下。”^③

2. “哈探对火落赤说‘卫藏之地幅员辽阔、富饶安详、具足十善’等，‘如果你我兄弟二人率领部众前往（攻打），（定能）征服他们。’火落赤没有听从（其言）。”^④

这里所说的火落赤应该是当时的西海蒙古首领多罗吐蛮火落赤。据以上《回遮史》的两处记载，哈探把都儿与火落赤是兄弟，火落赤是哈探把都儿的兄长。据萧大亨《北虏世系》的记载，火落赤确实有个弟弟，但名字叫做克鄯，并且他没有后裔。^{[22]P.70, 71, 73}清人答里麻在其《金轮千辐》中把青海的火落赤记写为阔端火落赤。^{[23]P.192}贾敬颜认为《金轮千辐》把库登（即火落赤弟弟克鄯台吉）与火落赤那颜（即火落赤台吉）混为一人。^{[24]P.2}又据《回遮史》的记载，哈探有巴德玛台吉、贡楚克台吉、策仁扎勒台吉、云丹阿巴喀勒、特王诺颜等五个儿子。^{[20]P.239}这样一来，哈探把都儿显然不是火落赤的弟弟。那么，《回遮史》为什么说火落赤是哈探把都儿的兄长呢？据《北虏世系》记载，火落赤的长兄歹雅黄台吉有九个儿子，其中一位叫做哈探把都儿。^{[22]P.70, 71}蒙古人有称比自己年长的男性（除了亲生父亲以外）为兄长（Aq-a）的习惯。现今蒙古国有些地区仍然在使用此类称呼。《俺答汗传》称把汉那吉为辛爱黄台吉之弟，^{[17]P.64, 65, 67}其实，把汉那吉是辛爱黄台吉之弟铁拜台吉之子，即辛爱与把汉那吉为叔侄辈。由

① 藏文：དེ་ནས་ཡུག་ལོ་ལ་སྐྱབས་བཅུ་གསུམ་ཚད་ཚོད་ནས་མཚོན་རྟེན་བཞེད་ལ། ལ་ཐན་གྱི་བའི་ཤུལ་གྱི་རྩོད་སྲྲིང་ལྷན་ཞབས་སུ་འཇུག་པ་ལ། ཡོན་ཏན་ཨ་པ་ལལ་གྱིས་གཙོས་པའི་ཡུང་གོ་པའི་དམག་དང་ཚོས་ཁུང་ཐལ་རི་སྐུན་གསུམ་གྱིས་གཙོས་པའི་དམག་གིས་རྩོད་སྲྲིང་པ་བཅོམ། (索多巴·洛追坚赞 《回遮蒙古之历史》，第252页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

② 藏文：སྐོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཐན་བ་དུར་བོད་ཡུལ་གྱི་ས་རྒྱལ་ལ་མ་འཕྲོད་བ་འདུག་ལམས་མ་བདེ་བར་སྐོག་ཡུལ་དུ་སོང་བ་ལམས་དུ་འདུག། (阿旺南杰《达隆教法史》，拉萨：西藏藏文古籍出版社1992年版，第583页。) 艾略特·史伯岭在其《十六世纪末十七世纪初有关直贡—蒙古关系文献的备注》里把这段翻译成“发现西藏环境不适合其健康，他于1607/8年从蒙古返回时去世”。有误。(Sperling, Elliot. Notes on References to ‘Bri-Gung-pa—Mongol Contact in the Late Sixteenth and Early Seventeenth Centuries. Tibetan Studies. Proceedings of the 5th Seminar of the International Association for Tibetan Studies, vol. 2. Buddhist Philosophy and Literature. Ed. by Ihara Shoren and Yamaguchi Zuiho. NARITA: Naritana Shinshoji. 1989 : 749.)

③ 藏文：དེའི་ཚེ་སྐོག་ཡུལ་ན་པ་འཇུག་ས་འཇུག་གིས་ལག་པའི་སྐབས་སུ་ཡོད་ཀྱང་། ལ་ཐན་གྱིས་རང་གི་ཕ་བོ་ལོ་ཅིའི་སྲིད་སློབ་བཏང་ནས་འོང་པ་དང་། རྩོད་སྲྲིང་པ་བཅོམ་ནས་འོག་དུ་བཅུག། (索多巴·洛追坚赞 《回遮蒙古之历史》，第243页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

④ 藏文：ལ་ཐན་གྱིས་ཁོ་ལོ་ཅི་ལ་དབུས་གཙང་གི་ཡུལ་ཡངས་པ་། ལྷུ་མ་སྦྱིད་པ། དགོ་བཅུ་ཚང་བ་སྐོག་གི་སྐུན་པ་བཅོད་དེ། རང་རེ་སྐུན་གཉིས་ལྷེ་དང་བཅས་སོང་ན་ཚང་མ་མངའ་འོག་དུ་འདུག་པ་འདུག་ལམས་ལ། ཁོ་ལོ་ཅིས་མ་ཉན། (索多巴·洛追坚赞 《回遮蒙古之历史》，第247页。https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870)

此可见,哈探把都儿很有可能是火落赤长兄歹雅黄台吉之子。《北虏世系》记载,歹雅黄台吉于万历十二年抢西番五思藏,中途坠马而死。^{[22]P.70}《万历武功录》记载,“歹酋志在抢番,然与火落赤离群矣。其六月,歹言黄台吉偕抄胡儿引众驰黄河脑,抢生番阿尔力觉。先帅兵绝其归路,然后挑虏战,破之,生获十余骑,而歹言黄台吉遂中流矢死,他虏悉还盐池川,时二十一日也”。^{[25]P.167}虽然,两部文献的记载有些出入,但歹雅黄台吉是在“抢番”时死亡的记载是一致的。《万历武功录》接着记载,“其七月,歹妻及其子引精兵七百,扶椽东还,余悉置海上”。^{[25]P.167}《陕西四镇图说》记载,“哈探把都尔五子,班麻台吉等,并侄婿根免他卜囊,在海南乱泉河一带住牧,离边八九十里”。^{[24]P.3}这与《回遮史》哈探把都儿有巴德玛台吉、贡楚克台吉、策仁扎勒台吉、云丹阿巴喀勒、特王诺颜等五个儿子的记载相吻合。贾敬颜认为,哈探巴都儿乃歹雅黄台吉第三子,又称哈探把都儿台吉,《西宁府新志》卷二十《武备志》中哈坛巴都儿与哈探把都儿台吉二名并用。^{[24]P.4}

综上所述,哈探把都儿应该是多罗吐蛮歹雅黄台吉之子。最初,他可能是随其父亲歹雅黄台吉进入青海。歹雅黄台吉死后,其妻子率领多数部众返回蒙古故地。哈探把都儿继续留在青海驻牧,并继续执行其父“抢番”事业。后来,他向西藏地区扩张,征服藏北地区十多年,最后因高原反应在返回青海途中去世。

三、结语

16-17 世纪对蒙藏两个民族而言都是风云变

幻的时代,也是两个民族重新建立联系的重要时期。西海蒙古对蒙藏关系的再次建立和藏传佛教在蒙古地区再度传播充当了重要桥梁作用。哈探把都儿是 16 世纪末 17 世纪初西海蒙古的重要首领之一。他跟随其父多罗土蛮歹雅黄台吉进入青海地区。歹雅黄台吉死后,他继续留在青海。然而,他并没有被局限在青海地区,而是向西藏地区扩张。1592 年或早些时候,已有他在藏北进行军事活动的零星记载。1594 年,他征服霍尔上部,从而开始他征服西藏的军事活动。他鼓动西海蒙古首领火落赤去征服整个西藏,但火落赤没有答应。他与被征服的霍尔上部一道继续其军事扩张。在此过程中,由于当时西藏最具军事实力的藏巴汗干预,哈探把都儿的军事扩张受到挫折。在噶玛噶举派红帽系六世活佛却吉旺秋的调解下,他与藏巴汗进行谈判,划分势力范围。哈探把都儿在藏北安顿下来以后,便开始了他的宗教活动。他迎请噶玛噶举派黑帽系九世活佛旺秋多吉和红帽系六世活佛却吉旺秋至其领地,也到达隆寺与该寺第十六任住持贡噶扎西与第十七任住持阿旺南杰会晤。这样他与当时西藏佛教最具有实力的噶玛噶举派和藏北霍尔地区影响较大的达隆噶举派建立了密切联系。他称霸藏北广大地区十几年,名声大振。但由于高原反应,哈探把都儿在返回青海蒙古地区的途中过世。

事实上,当时在西藏地区活动的西海蒙古首领不止哈探把都儿一人,但由于史料的缺乏,迄今这些史实还没有得到很好地研究。因此,充分挖掘、利用藏、蒙、汉文相关史料,才能够进一步拓宽和加深蒙藏关系史的研究。

(参考文献)

- (1) 扎奇斯钦.蒙古与西藏历史关系之研究[M].台北:正中书局,1978.
- (2) 王辅仁.陈庆英.蒙藏关系史略[M].北京:中国社会科学出版社,1985.
- (3) 陈庆英.蒙藏关系大系·政治卷[M].北京:外语教学与研究出版社,2001年.
- (4) 东嘎·洛桑赤列.论西藏政教合一制度[M].陈庆英,译.北京:中国藏学出版社,2001.
- (5) 乔吉.蒙古佛教史:北元时期[M].呼和浩特:内蒙古人民出版社,2008.
- (6) 王森.西藏佛教发展史略[M].北京:中国社会科学出版社,1987.
- (7) 克珠群佩.西藏佛教史[M].北京:宗教文化出版社,2009.
- (8) 崔永红.张得祖.杜常顺,主编.青海通史[M].西宁:青海民族出版社,2010.
- (9) 熊文彬.陈楠,主编.西藏通史·明代卷[M].北京:中国藏学出版社,2015.
- (10) 李文君.明代西海蒙古史研究[M].北京:中央民族大学出版社,2008.
- (11) GIUSEPPE TUCCI. Tibetan painted scroll: Vol.I [M]. Bruce L. Miller, Trans. Bangkok: SDI Publication, 1999.

- (12) SPERLING ,ELLIOT. Notes on reference to ‘bri-gung-pa-mongol contact in the late sixteenth and early seventeenth centuries [G]// IHARA SHOREN , YAMAGUCHI ZUIHO. Proceedings of the 5th Seminar of the International Association for Tibetan Studies(vol.2) . Narita: Naritasan Shinshoji. 1989: 741-750.
- (13) SPERLING ,ELLIOT. Tibetan buddhism , perceived and imagined , along the ming-era sino-tibetan frontier [M]// METTHEW KAPSTEIN. Buddhism between tibet and china. Boston: Wisdom Publication.2009: 155-180.
- (14) SAGASTER ,KLAUS. The history of buddhism among the mongols [M]//ANN HEIRMAN ,STEPHAN PETER BUMBACHER.The spread of Buddhism.Leiden • Boston: Brill ,2007: 379-432.
- (15) 多罗那他.贡噶扎西传[M]//百慈藏文古籍研究室编.觉囊·多罗那他文集(38/45).北京:中国藏学出版社,2008.
- (16) 阿旺南杰.达隆教法史[M].拉萨:西藏藏文古籍出版社,1992.
- (17) 佚名.俺答汗传[M].珠荣嘎.汉译校注.呼和浩特:内蒙古人民出版社,1984.
- (18) 五世达赖喇嘛阿旺洛桑嘉措.一世一四世达赖喇嘛传[M].陈庆英,马连龙,等译.北京:中国藏学出版社,2006.
- (19) 扎巴.霍尔三十九族简史[M]//西藏自治区政协历史文化参考资料研究委员会编.西藏历史文化参考资料选编.北京:民族出版社,1985.
- (20) 索多巴·洛追坚赞.回遮蒙古之历史[M/OL]. https://www.tbrc.org/#library_work_ViewByOutline-001DG02d1e72%7CW8870
- (21) 司徒班钦·却吉迥乃等.水晶石一噶举教法史:下册[M].北京:民族出版社,2013.
- (22) [明]萧大亨.北虏风俗一附北虏世系[M].北平:文殿阁书庄,1915.
- (23) [清]答里麻.金轮千辐[M].乔吉.校注.呼和浩特:内蒙古人民出版社,2000.
- (24) 贾敬颜.《陕西四镇图说》所记之甘青蒙古部落[J].西北史地,1989(2).
- (25) [明]瞿九思.万历武功录[M]//薄音湖.明代蒙古汉籍史料汇编第4辑.呼和浩特:内蒙古大学出版社,2007.

Tumote Hartanbatuer’ s Activities in Tibet from the Late 16th to the Early 17th Century

Hasichaolu

(Department of Mongolian Language and Literature , Minzu University of China , Beijing 100081)

[Abstract] Hatanbatur , a Tumote Mongol , was a member of the Golden Family and one of the important Mongolian chiefs in the West Sea in the Ming Dynasty. From the late 16th to the early 17th century , he was in power over the vast areas of northern Tibet for more than ten years. During this period , he fought against Tibetan Khan’ s army and was mediated by a Red Hat Living Buddha of Karma bkav brgyud Sect. He invited Dbang phyug rdo rje , the Ninth Living Buddha and Choskyj dbangphyug , the Sixth Living Buddha of Red Hat to visit his territory and kept a close relation with Taklung bkav brgyud Sect. His military and religious activities in Tibet objectively promoted the exchanges between Mongolian and Tibetan people.

[Key words] Tumote; HardanBatuer; Bkav brgyud Sect;

(责任编辑 张子新)